

Т.В. Антонєць, аспірант

Житомирський національний агроєкологічний університет

СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ ПРЯМИХ ІНВЕСТИЦІЙ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Аграрний сектор України – найстаріша галузь виробництва з своїми особливими природно-кліматичними, економічними та правовими рисами організації виробничого процесу, котрій притаманні національні історичні традиції та організаційно-економічна специфіка функціонування. На сучасному етапі розвитку аграрного виробництва одним із найголовніших завдань розвитку сільського господарства постіндустріального типу в ринкових умовах діяльності стає створення умов для значного зростання виходу продукції в наслідок зростання потреби в ній через ріст населення планети. Одночасно з цим, головним аспектом господарської діяльності залишається потреба в постійному підвищенні прибутковості та конкурентоспроможності аграрної галузі, що неможливо без створення системи більш ефективного використання економічного потенціалу агроєкосистем, а також більш інтенсивного використання всіх видів виробничих ресурсів, в тому числі і фінансових.

В рамках сучасних тенденцій розвитку світового господарства, коли однією з центральних проблем становиться питання продовольчого забезпечення населення, питання формування стабільних умов функціонування аграрного сектора стає лише економічним, але й стратегічним завданням реалізації умов розвитку країни.

Основна ознака розвитку аграрного сектора національної економіки України сьогодні – це кризовий характер виробництва через невідповідність реальної соціально-економічної ситуації до ринкових реалій. Тому дослідження питання формування інвестицій в аграрному виробництві на даний момент є актуальним напрямком наукової роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інвестиційної діяльності досліджується в працях вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, таких як: В.І. Бірман, І.О. Бланк, А.А. Пересада, Г.М. Підлісецький, В.В. Ковальов, П.Т. Саблук, М.І. Савлук, О.Ю. Стариков, Дж. М. Кейнс, О.Л. Смірнов та ін. Специфікою більшості наукових досліджень є їх узагальнююча характеристика інвестиційної діяльності, що ґрунтується на теоретичних положеннях. В динамічній

економіці питання постійного удосконалення теорії та практики інвестиційного механізму, в тому числі і для сільськогосподарських підприємств, вимагає постійних додаткових досліджень, що й зумовило спрямованість нашої наукової роботи.

Мета дослідження полягає у оцінці інвестиційної ситуації в сільському господарстві України та визначенні тенденцій розвитку інвестиційної діяльності. Також завданням дослідження є визначити специфічні риси формування прямих інвестицій з точки зору національного та іноземного джерел інвестування.

Виклад основного матеріалу. Питання продовольчої безпеки в відповідності до сучасних реалій вирішує не просто рівень розвиненості окремої країни, але й можливості формування здорового та продуктивного населення на перспективу, тому Уряду України потрібно особливу увагу приділяти розвитку сільськогосподарського виробництва [1]. Для економіки країни вона виступає не лише як базова в забезпеченні населення продуктами харчування, а переробних галузей – сировиною, але й стратегічна галузь, котра є одним з важливих експортерів товарів на світовий ринок, формуючи позицію України в світовій економіці. За даними Держкомстату, на 2012 р, Україна в світовій економіці позиціонується як одна з важливих виробників значної кількості сільськогосподарської продукції.

Статистичні дані свідчать, що продукція українського сільського господарства і харчової промисловості складає велику частку товарів, що реалізується країною на експорт. Результатом на 2012р. частка експорту продукції сільського господарства і харчової промисловості становить 26 % вартості експорту України (в 2011 р. цей показник склав 18,7 %) всього було за рік експортовано сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки на суму 17,9 млрд дол. США, що перевищує показник 2011 р. на 5,1 млрд дол. США[5].

Виробництво сільськогосподарської продукції – складний і специфічний процес, котрий тісно пов'язує в собі природні явища біологічного розвитку живих організмів і організаційно-економічний механізм створення нової вартості в ході суспільного виробництва. В таких умовах інвестування ми вважаємо, що виробництво набуває специфічних рис, котрі пов'язані, в першу чергу, з особливостями функціонування галузі. Розглядаючи інвестиції, як джерело формування виробничого капіталу, всі інвестиційні ресурси сільського господарства можна умовно розділили на три основні групи: власні ресурси, ресурси прирівняні до власних (котрі не вимагають повернення) та кредитні інвестиційні ресурси.

Розглядаючи формування власних інвестицій у виробництво сільськогосподарської продукції в аграрних підприємствах, зазначимо, що ситуація в Україні поступово стає більш стабільною. Динаміка інвестицій в сільське господарство України за останні 6 років є позитивною. В 2012 р., в порівнянні з 2007 р, сума прямих інвестицій в аграрний сектор зросла на 1073 млн грн. Така динаміка пояснюється як загальною поступовою стабілізацією галузі, так і світовими тенденціями щодо збільшення уваги інвесторів до сільського господарства внаслідок зростання глобальної продовольчої напруги. Україна з її надзвичайно сприятливими для аграрного виробництва умовами в такій ситуації становиться вагомим гравцем на світовому продовольчому ринку, що формує умови для зростання ефективності сільськогосподарського виробництва в країні в цілому, а також збільшення привабливості галузі сільського господарства для національних та іноземних інвесторів.

Однак за досліджуваний період 2007-2012 рр. рівень в галузь інвестування значно коливався, що вказує на поки що нестабільну ситуацію з формуванням капіталу в сільськогосподарському виробництві України. Оцінюючи стан інвестування в аграрному секторі України в останні роки зазначимо, що на основі проведених в таблиці розрахунків спостерігається нарощування обсягів інвестицій. За період 2007-2012 рр. обсяги прямих інвестицій в галузь зросли в 2,11 раза, що є важливим показником збільшення інвестиційної привабливості галузі. Важливим фактором зростання інвестицій стало залучення у виробничий процес у сільському господарстві іноземних інвесторів.

Інвестиційна привабливість вітчизняного аграрного сектора економіки постійно зростає. Так, в 2012 р. обсяги прямих іноземних інвестицій у сільське господарство зросли на 6,4 % порівняно з 2011 р. Така тенденція зберігається, адже цьому значно сприяє державна політика. І прогнозується, що у наступні 5–10 років українські аграрії можуть залучити 20–30 млрд дол. інвестицій. У розвиток підприємств сільського господарства, мисливства, лісового господарства станом на 31 грудня 2012 р. вкладено 800,7 млн дол. США прямих іноземних інвестицій (наростаючим підсумком з початку інвестування), що становить 1,5 % загального обсягу прямих іноземних інвестицій в Україну. Динамічний розвиток харчової промисловості привертає увагу іноземних інвесторів до даної галузі економіки. Так, обсяг прямих іноземних інвестицій у підприємства з виробництва харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів на 31 грудня 2012 р. становив 3039,9 млн дол. США, що становить 5,6 % загального обсягу прямих іноземних інвестицій в Україну [2].

**Формування інвестицій в сільському господарстві
України в 2007-2012рр.***

Роки	Прямі інвестиції, млн грн		Частка іноземних інвестицій в загальних обсягах інвестування в сільське господарство, %
	всього	в т.ч. іноземні інвестиції	
2007	9519	4511,7	47,40
2008	16890	6585,3	38,99
2009	9382	6423,3	68,46
2010	12231	6755,4	55,23
2011	18183	6585,3	36,22
2012	20092	7622,1	37,94
2012 до 2007р, (+,-)	10573	3110,4	-9,46

* проаналізовано автором за статистичними даними Держкомстату України

На сучасному етапі економічних відносин Україна зберігає потенціальну привабливість для інвестицій в агросектор з боку міжнародних гравців, навіть незважаючи на їх негативний досвід інвестування в деяких представників галузі та існуючі ризики, пов'язані з інвестиційним кліматом країни. Причиною цього є стратегічна позиція України на світових ринках сільськогосподарської продукції та істотний потенціал росту внутрішнього ринку. Надійні та розвинені українські компанії, що оперують в сільськогосподарському секторі, можуть розраховувати на залучення західного капіталу. Хоча реалізація їх акцій на міжнародних біржових майданчиках на 2013 рік є малоімовірним, існують і інші варіанти залучення капіталу в виробництво. Основними з них можна розглядати співпрацю з фондами приватних інвестицій, залучення акціонерного і/або боргового капіталу у міжнародних фінансових організацій, представлених на Україні (ЄБРР та МФК), угоди із стратегічним інвестором, залучення торгово-експортного фінансування і т.д.

Величина інвестування іноземними інвесторами в сільське господарство України за досліджуваний період зросла майже в 1,7 раза. Варто наголосити, що в загальному обсязі інвестування аграрного сектора України іноземні інвестиції займають значну частку – в досліджуваний проміжок часу їх питома вага коливалась від 36,22 % до 68,46 % від загальної суми прямих інвестицій. З однієї сторони, це вказує на

зацікавленість іноземних партнерів в участі у аграрному виробництві України, а з іншої, вказує на значний брак власних ресурсів для забезпечення виробничого процесу, що формує виробництво не в рамках національних інтересів, а зорієнтоване на реалізацію інтересів іноземних корпорацій, що веде до негативних екологічних, соціальних та економічних наслідків розвитку сільської місцевості, так і до значних проблем здоров'я і розвитку нації при формуванні продовольчої безпеки України в цілому.

Висновки. В сільському господарстві України наявні інвестиційні ресурси в тих обсягах, які фактично реалізуються, не забезпечують не лише розширеного, але й простого відтворення. Для більшості вітчизняних аграрних підприємств основним джерелом інвестицій є їхні власні кошти. Як наслідок, у складному стані перебуває матеріально-технічна база сільського господарства. Лише зміна інвестиційної привабливості та формування ефективного механізму розподілу капіталу може забезпечити зростання ефективності виробництва в аграрному секторі України. Залучення іноземних інвестицій в сільськогосподарське виробництво на даний момент не вирішує проблеми формування ефективного розширеного відтворення галузі.

Бібліографічний список:

1. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» Програма економічних реформ на 2010-2014 рр. / Комітет з економічних реформ при Президентові України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://static.zn.ua/img/st_img/2010/800/Programa_reform_FINAL_1.pdf.
2. Інвестиції в основний капітал за видами економічної діяльності: статистична інформація [Електрон. ресурс.]. – режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Пурій Г.М. Інституційне забезпечення розвитку фінансового ринку // Г.М. Пурій. – Економіка АПК. – 2010. – № 2. – С. 95.
4. Тенденції української економіки // Українсько-Європейський консультативний центр з питань законодавства. – 2009. – Вересень. – 82 с.
5. Україна у цифрах у 2012 році / упоряд. О.Г. Осауленко. – К.: Державна служба статистики України, 2013. – 526 с.
6. Хвесик Ю.М. Оцінка ефективності інвестицій в АПК у регіональних господарських системах / Економіка АПК. – 2009. – № 12. – С. 64.
7. Швиданенко Г.О. Обґрунтування інвестиційних проектів у процесі трансформації форм власності: навч. посібник / Г.О. Швиданенко, О.В. Оголь, В.В. Заїкіна. – К.: КНЕУЛ. – 1998. – 172 с.

Антонец Т. Специфика формирования прямых инвестиций в сельском хозяйстве Украины. В статье проведена оценка

инвестиционной ситуации в сельском хозяйстве Украины и определении тенденций развития инвестиционной деятельности. Проанализированы специфические особенности формирования прямых инвестиций с точки зрения национального и иностранного источников инвестирования и перспективы развития их привлечения.

Antonets T. The specificity of the formation of direct investment in agriculture in Ukraine. This paper evaluated the situation of investment in agriculture in Ukraine and identifying trends in investment activity. Analysis of the specific features of the formation of private equity in terms of domestic and foreign sources of investment and development prospects of their involvement. At the present stage of economic relations Ukraine retains the potential attractiveness for investment in agriculture from international players , despite their negative experience investing in some industry representatives and existing risks associated with the investment climate of the country. Reliable and developed Ukrainian companies operating in the agricultural sector can expect to attract Western capital. The main focus of foreign investment which can be seen working with private equity funds, raising equity or debt capital from international financial institutions.